

สภาพปัญหา

ความนึกคิดในทางการเมืองของคนนั้นมีความสำคัญ โดยเฉพาะของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็ถือเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งของความทันสมัยทางการเมือง นั่นก็คือว่าเรา มองในแง่ของประชาธิปไตย (democracy) ว่าประชาธิปไตยนั้นเท่าตามใจคนคือ สนองความต้องการของประชาชน เพราะฉะนั้นถ้าคนกลุ่มต่าง ๆ ไม่แสดงออกให้รู้แล้วว่าพวกเขาต้องการอะไร ก็ย่อมที่จะให้สิ่งที่เขาต้องการไม่ถูก ดังนั้น การที่พวกเขาอ่านหนังสือพิมพ์หรือไม่อ่าน ใช้สิทธิการเลือกตั้งหรือไม่ใช้ สนับสนุนอะไรหรือไม่สนับสนุนอะไร เหล่านี้มีความสำคัญต่อกระบวนการประชาธิปไตยมาก

ประชาชนในประเทศประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม เช่น ชาวนาชาวนไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า กรรมกร ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ เหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งในสังคมแบบดั้งเดิมนั้น เรื่องของการเมืองและการปกครองเป็นเรื่องของชนชั้นนำ (elite) เพียงไม่กี่คนเท่านั้น ส่วนชาวนา ช่างฝีมือและพ่อค้าซึ่งรวมกันแล้วเป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่อาจจะตระหนัก หรือรับรู้ต่อผลที่ได้รับจาก กิจกรรมของรัฐบาลหรือไม่ก็ได้ แต่ตามปกติวิสัยนั้นคนเหล่านี้ไม่เคยที่จะมีจิตสำนึกในความต้องการที่จะกระทำเพื่อกดดัน (pressure) หรือใช้อิทธิพล (influence) ให้รัฐบาลกระทำใด ๆ เลย ยกเว้นบางกรณีที่มีแรงกดดันหรืออิทธิพลจากภายนอก ซึ่งเกิดขึ้นยากมาก นับว่าตรงกันข้ามกับสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ซึ่งยอมรับและเน้นในหลักการว่าด้วย สถานภาพของความเป็นราษฎรที่ กระตือรือร้น (ที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง) แม้ว่ารูปแบบและสภาพของการเข้าร่วมอันชอบธรรม (ในแต่ละสังคม) จะแตกต่างกันมากก็ตาม¹

¹ สิทธิพันธุ์ พุทธทนต์, ทางเลือกที่ไม่ง่ายนัก (กรุงเทพฯ: หจก. คุณพินอักษรกิจ, 2529), หน้า 1.

สังคมปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านโทรคมนาคม (telecommunication) สูงมาก มีการสื่อสารในลักษณะ "ไฮเทค" (high-tech.) ทำให้สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีระบบ (systematic) ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ยิ่งทำให้การเมืองต้องให้ความสนใจต่อความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองของคนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศมากขึ้น เพราะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวาง อีกประการหนึ่งถ้าไม่รู้เรื่องเหล่านี้แล้ว การรับใช้ (serve) หรือการแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม อาจจะทำได้กับเพียงแค่มนุษย์บางคนหรือบางกลุ่ม เท่านั้น ไม่สามารถกระจายไปอย่างทั่วถึง ยังคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งในทางการเมืองถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

พนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนถึง 308,175 คน² จากจำนวนรัฐวิสาหกิจที่มีอยู่ทั้งหมดในปัจจุบัน 65 แห่ง³ ถ้าขอย่อยเข้าไปแต่ละเฉพาะพนักงานธนาคารออมสินก็มีจำนวนมากถึง 9,180 คน⁴ พวกเขาเหล่านี้กระจายไปอยู่ตามส่วนต่างๆ ของประเทศ เช่น อำเภอ เทศบาล สุขาภิบาล เป็นต้น พนักงานธนาคารออมสินมีงานหรือภารกิจเฉพาะ คือการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าประชาชน โดยลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนระดับพื้นฐาน เช่น ชาวนา ชาวไร่ นักเรียน ผู้ประกอบอาชีพขนาดเล็กและกลาง หรือแม้แต่เด็ก ตลอดจนผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ต่างก็ชอบฝากเงิน หรือใช้บริการด้านต่าง ๆ ของธนาคารออมสิน ดังนั้น พฤติกรรมของพนักงานธนาคารออมสินที่มีต่อประชาชนในด้านต่าง ๆ จึงมีความสำคัญมาก ซึ่งยังไม่มีใครเคยทำการศึกษาว่า คนกลุ่มนี้ในฐานะเป็นพลเมืองเขามีความรู้สึกนึกคิดหรือมีความตระหนักรู้ทางการเมือง และมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างไรบ้าง

ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อกระเทือนถึงตน ตลอดจนการเข้าร่วมมือหรือแข่งขันในกระบวนการทางการเมืองเพื่อให้เกิดการดำเนินการใด ๆ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของตน โดยหลักการนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะโดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการสมัครรับเลือกตั้ง

²สถิติของกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง, 2535.

³มติชนสุดสัปดาห์ (12 พฤศจิกายน 2536): 5.

⁴กองทะเบียนประวัติและสวัสดิการ สำนักบริหารงานบุคคล ธนาคารออมสิน, 2536.

เพื่อเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ หรือแม้แต่ในฐานะประชาชน ผู้คอยเอาใจใส่ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนของตนในองค์การปกครอง การปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนในลักษณะต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมในทางการเมือง ที่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในกระบวนการ และวิธีการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนเกิดความสำนึกในความสำคัญของชาติ เสรีภาพทางการเมือง และเกิดความตื่นตัวที่จะใช้สิทธิทางการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ด้วยความรับผิดชอบต่อประโยชน์ของส่วนรวม⁵

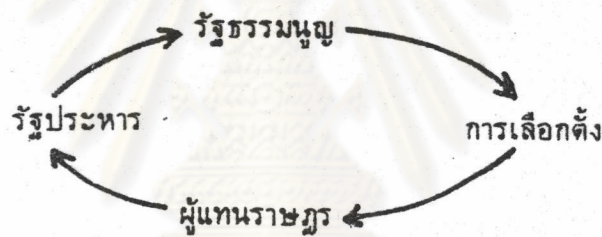
โดยพื้นฐานของการปกครองถือว่า อำนาจอยู่ที่ประชาชน ดังนั้น ประชาชนทุกหมู่เหล่าจะต้องเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองให้มากที่สุด จึงจะบรรลุเป้าหมาย แต่ปรากฏว่า ประชาชนขาดความสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง⁶ จึงทำให้ขาดพลังควบคุมโดยประชาชน (popular control) ประชาชนจำนวนมาก ขาดความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง (political efficacy) กล่าวคือ รู้สึกว่าตนเองไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้ ลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาทางการเมือง

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 60 กว่าปีแล้ว ที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แม้รัฐธรรมนูญฉบับจะประกาศว่า ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นแต่เพียงรูปแบบ (democratic-in-form) เท่านั้น หากได้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงไม่ หากแต่เป็นประชาธิปไตยในลักษณะของอำมาตยาธิปไตย (bureaucratic democracy) บ้าง คณาธิปไตยนาสมัย (modernizing oligarchies) บ้าง

⁵ประหยัด หงษ์ทองคำ, การพัฒนาทางการเมือง (กรุงเทพฯ: นานอักษรการพิมพ์, 2519), หน้า 45-47.

⁶ชวงศ์ ฉายะบุตร, "ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น," บทความและรายงานการสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2509), หน้า 20.

ประชาธิปไตยขึ้นา (tutelary democracies) บ้าง หรือแม้กระทั่ง พหิชาติปไตย (plutocracy) หากแต่มีการสลับฉากด้วยการมีรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญ และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบ้างเป็นครั้งคราว เป็นการเมืองแบบฉาบฉวย จอมปลอมหรือไม่ประดับ (cosmetic politics) พัฒนาการทางการเมืองของไทยมีลักษณะวนเวียนอยู่ใน "วงจรอุบาทว์" หรือ "The vicious circle of Thai politics" ดังรูปที่ 1.1 กล่าวคือ หลังจากมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ก็มีการเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง มีรัฐสภา ต่อจากนั้น ก็มักจะมีวิกฤตการณ์ทางการเมืองซึ่งก่อให้เกิดการรัฐประหาร แล้วก็มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่⁷ กล่าวได้ว่า การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยนั้นล้มลุกคลุกคลานเกือบตลอดเวลา ไม่มีโอกาสที่จะเจริญเติบโตตามวิถีทางประชาธิปไตย

รูปที่ 1.1 วงจรอุบาทว์ของการเมืองไทย

ที่มา: สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, การเมืองและการปกครองไทย

(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2535), หน้า 89.

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองในประเทศต่าง ๆ ก็คือ การที่ประชาชนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านปัจจัยนำเข้า (input) อันหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง สู่ระบบ

⁷ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 1.

การเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยจำเป็นเพื่อให้การเมืองดำเนินไปได้ครบวงจรของระบบด้วย⁸ ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นคือ เป็นการปกครองโดยเสียงของคนส่วนมาก โดยคำนึงถึงสิทธิของคนส่วนน้อย การปกครองโดยหลักนิติธรรม (rule of law) หรือการปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจจำกัด⁹ ซึ่งลักษณะของรัฐบาลประชาธิปไตยที่นำมาถกเถียงกันอยู่เสมอ ๆ ก็คือ วาทะของอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งให้นิยามไว้ว่า "รัฐบาลประชาธิปไตย คือรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน" อันเป็นหลักการที่ชี้ชัดว่ารัฐบาลที่ปกครองอยู่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ครบทั้ง 3 ประการ คือ เป็นรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน การเลือกตั้งนั้นเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสนอตัวเข้ารับเลือกตั้ง และรัฐบาลนั้นมิควรระงับการดำเนินงานไม่ว่าจะนานจนเกินไป รัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยจะมีเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพียงประการเดียวหรือสองประการไม่ได้ จะต้องครบทั้งสามลักษณะ¹⁰ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดย "การมีส่วนร่วมปกครองตนเองของประชาชน" ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตย¹¹

มีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้ให้เหตุผลว่า ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่สลับซับซ้อน เช่น สังคมเมือง สังคมมหานคร การที่จะกล่าวว่าคนในสังคมมีความคิดความเชื่อแบบเดียวกัน มีการดำเนินชีวิตแบบระเบียบของครอบครัว อาหารการกิน เศรษฐกิจ และสันตนาการคล้าย ๆ กันนั้น อาจจะไม่จริงเสมอไป ความแตกต่างของพฤติกรรมที่แสดงออกอาจต่างกัน และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหลาย ๆ อย่าง ดังนั้น จึงเกิดมีวิธีการศึกษาแบบ "สายใยของพฤติกรรมเฉพาะกิจ" (network analysis) ขึ้น เช่น ถ้าเราจะมองกิจกรรมการเลือกตั้งเราก็พยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัคร กับ

⁸David Easton, A Framework of Political Analysis (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc., 1965), Chap. 1.

⁹จรูญ สุภาพ, ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2534), หน้า 29.

¹⁰สุชุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, การเมืองและการปกครองไทย, หน้า 16-17.

¹¹จรูญ สุภาพ, ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ, หน้า 43.

ผู้เลือกทั้งหลายว่าผู้สมัครจะใช้ความสัมพันธ์ด้านญาติ มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน เพื่อนของเพื่อน คนที่นับถือศาสนาเดียวกัน ชนชั้นเดียวกัน ผู้อุปถัมภ์-ผู้รับอุปถัมภ์ ฯลฯ เพื่อให้การแข่งขันเลือกตั้งของเขาได้รับความสำเร็จ นักวิชาการกลุ่มนี้ได้แก่ J .A. Barnes, J. Boissevain, E. Bott และ J. Van Velsen เป็นต้น¹²

ในการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์ถือว่า มนุษย์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการเมือง โดยจะวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ และองค์ประกอบแห่งพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ (system) และเป็นกระบวนการ (process) แต่ในความเป็นจริงมนุษย์แม้จะอยู่ในระบบการเมืองเดียวกันก็จะมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปมากมาย พฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีปัจจัยเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์ได้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อแบบแผนแห่งพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์นั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้มักจะมีอิทธิพลร่วมกัน หรือส่งเสริมซึ่งกันและกันซึ่งเรียกรวม ๆ ว่า "สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม" จากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์การเมืองนั้น พบว่าการศึกษาพัฒนาการเมือง ซึ่งเป็นพัฒนาการทางวิชาการของวิชาการเมืองเปรียบเทียบนั้นมีมาแต่สมัยกรีกแล้ว โดยที่อริสโตเติล (Aristotle) เป็นปราชญ์คนแรกที่ทำให้ความสนใจศึกษาระบบการปกครองในลักษณะต่าง ๆ โดยพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทางสังคมเป็นหลัก เขาได้ตระหนักดีว่า เสถียรภาพทางการเมืองนั้นหาได้ขึ้นอยู่กับผู้นำไม่ หากแต่จะผูกพันอย่างใกล้ชิดกับสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในสังคม¹³

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาด้านพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) ของคนไทยแล้ว กล่าวได้ว่ามักจะมีการเมืองอัตรารหรือระดับการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งเป็นเครื่องชี้การพัฒนาทาง

¹²คณาจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534), หน้า 7-8.

¹³สิทธิพันธ์ พุทธหุน, ทฤษฎีพัฒนาการเมือง (กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน จำกัด, 2536), หน้า 3.

การเมือง แต่วงการรัฐศาสตร์ยังพบความเกี่ยวพันของตัวเลขจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง กับพฤติกรรมทางการเมืองในแง่ต่าง ๆ น้อยมาก ซึ่งถ้าหากจะพิจารณาเปรียบเทียบกับกิจกรรมทางการเมืองตลอดชีวิตของบุคคลแล้ว การพิจารณาการออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวนั้น อาจจะเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยสมเหตุสมผลเพราะเป็นการกระทำภายในระยะเวลาสั้น ๆ ขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การติดตามการบริหารงานของรัฐบาลและบทบาทของ ส.ส. การวิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาบ้านเมือง หรือนักการเมืองนั้น ใช้เวลายาวนานกว่า แต่เมื่อพิจารณาอย่างรวม ๆ แล้วจะเห็นว่า การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาลหรือการปกครองได้ทันทีทันใด คือ บอกได้ว่า ใครอยู่ใครไป ได้ทันที ดังนั้น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งจึงสำคัญมาก¹⁴ การเลือกตั้งนั้นเป็นสิ่งที่ระบอบการปกครองที่เรียกตัวเองว่า "ประชาธิปไตย" ทุกรูปแบบยอมรับเหมือนกันหมด ไม่ว่าโดยเนื้อแท้แล้ว ระบอบการปกครองดังกล่าว จะมีความแตกต่างกันอย่างมากมายสักเพียงไรผู้ปกครองประเทศสมัยใหม่ ต่างก็พยายามจะเชื่อมโยงอำนาจทางการเมืองของตนเข้ากับกระบวนการเลือกตั้งเสมอ เพราะฉะนั้น ล้าหลังแต่การไปหย่อนบัตรลงคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้นจึงไม่ใช่ "การเลือกตั้ง" ที่สมบูรณ์ ถ้าหากว่าผู้มีสิทธิดังกล่าวมิได้มีโอกาสในการเลือกอย่างแท้จริง¹⁵ กรณีของประเทศไทย การให้ความสำคัญต่อจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทางการเมือง ไม่อาจจะเข้าในการอธิบาย หรือชี้ถึงประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าสูงหรือต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนยังไม่ได้เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จริงอยู่ เมื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่หน่วยเลือกตั้งของตนนั้น แม้ว่า โดยทฤษฎีแล้วเขาจะต้องกระทำโดยอิสระและโดยลำพัง แต่ตามสภาพความเป็นจริงของสังคม ปραกฏการณ์ที่ประชาชนผู้มีสิทธิในประเทศไทยไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนคราวละมาก ๆ พร้อม ๆ กันนั้น เป็นแต่เพียงผลพวงขั้นสุดท้ายของกระบวนการทางการเมืองของสังคมนั้นทั้งสังคมมากกว่า การเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องจะเป็นข้อ

¹⁴พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมทางการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์ (มกราคม - มีนาคม 2523): 81.

¹⁵สมบัติ จันทรวงศ์, เลือกตั้งวิกฤต : ปัญหาและทางออก (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คณาฯ, 2536), หน้า 21-22.

ยกเว้นมากกว่าปรากฏการณ์ปรกติ และแม้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมาจะได้มีการเลือกตั้งทั่วไปมาแล้วถึง 6 ครั้ง แต่ก็เห็นได้ชัดว่าการเลือกตั้งเหล่านี้ไม่ได้เป็นการเลือกตั้งที่มีความหมายทางการเมืองอย่างแท้จริง¹⁶ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานธนาคารออมสินในครั้งนี้ จึงพิจารณาถึงความรู้สึกนึกคิดหรือความตระหนักทางการเมือง และรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ของพนักงานธนาคารออมสินด้วย เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาบ้านเมือง การช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง ฯลฯ เป็นต้น

ความสำคัญของปัญหา

ความตระหนักทางการเมือง (political awareness) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการปกครองสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งให้ความสำคัญต่อเรื่อง การตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนรวม เป็นหลักสำคัญ หากปราศจากเสียซึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง สภาวะอารมณ์ทางการเมืองและแบบแผนแห่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชาติแล้ว ก็เป็นการยากที่จะทำาให้การเมืองการปกครองของประเทศประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ ความตระหนักทางการเมือง และการแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระฉับกระเฉง ย่อมแสดงถึง "สุขภาพที่กระปรี้กระเปร่าและสมบูรณ์ทางการเมือง" ของประเทศด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประชาชนในประเทศประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ซึ่งอาจจำแนกโดยอาชีพ หรือโดยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (socio-economic factors) และอื่น ๆ ได้ โดยปกติแล้วบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มักมีผลประโยชน์ร่วม (common interest)

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

ของกลุ่มเป็นการจำเพาะแตกต่างกันออกไป และด้วยความแตกต่างดังกล่าวนี้ ทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มมีความตระหนักทางการเมือง และแบบแผนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

ปัจจุบัน รัฐวิสาหกิจได้ขยายบทบาทการให้บริการต่อประชาชนอย่างกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง และเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อประเทศในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่วยผลิตและให้บริการที่เป็นทุนพื้นฐานทางสังคม (infrastructure) เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญให้รัฐบาล และมีความจำเป็นต่อความมั่นคงของชาติ¹⁷ โดยทางราชการได้เข้ามามีบทบาท ต่อการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจเป็นส่วนมากทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดหาสินค้าสาธารณะ สินค้าที่ผูกขาดให้โทษ ควบคุมและป้องกันสภาพการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ จัดรูปแบบการกระจายรายได้ในสังคมให้เสมอภาคมากขึ้น ตลอดจนรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจและเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคม¹⁸

โดยทั่วไปแล้วเป้าหมายหลักของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมี 4 ประการ คือ การทำให้เศรษฐกิจขยายตัว (growth) ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (stability) ความเป็นธรรมของสังคม (equity) และมีความอิสระเสรี (freedom)¹⁹ รัฐวิสาหกิจหลายประเภทมีบทบาทเป็นอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ²⁰ เช่น

¹⁷ ใสว พรหมขุนทอง, บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาประเทศ (กรุงเทพฯ: เอกสารการศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2517), หน้า 91.

¹⁸ ศูนย์รัฐวิสาหกิจ, มาตรการเพื่อบรรลุนโยบายแห่งรัฐในการบริหารรัฐวิสาหกิจ (กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการศึกษาทางรัฐวิสาหกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 3-4.

¹⁹ รมลิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, การวางแผนการคลังและการพัฒนาเศรษฐกิจในการคลังของประเทศ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2515), หน้า 159-161.

²⁰ ใสว พรหมขุนทอง, บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาประเทศ, หน้า 97.

เป็นเครื่องมือในการหารายได้ของรัฐบาล กล่าวคือ เป็นแหล่งที่มาของรายได้ของรัฐบาลในอันที่จะนำไปลงทุนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ²¹ การระดมเงินออมภายในประเทศ ซึ่งปัจจัยประการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการลงทุนในระบบเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ก็คือ ปัจจัยทุนหรือเงินออมจะทำให้อัตราขยายรายได้ประชาชาติ และการบริโภคสูงขึ้นในเวลาต่อมา การระดมเงินออมภายในประเทศนั้นรัฐบาลมีรัฐวิสาหกิจที่สำคัญที่ใช้ในเรื่องนี้ ได้แก่ ธนาคารออมสิน²² ซึ่งเป็นองค์การของรัฐรัฐพาณิชย์สังกัดกระทรวงการคลัง²³ เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจ²⁴ ที่ได้เปิดดำเนินการมาเป็นเวลานานกว่า 80 ปี ปัจจุบันได้ขยายขอบข่ายการให้บริการด้านการเงินแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ มีสาขาจำนวนมากถึง 533 สาขา มีการขยายขนาดขององค์การ เพิ่มอัตรากำลังคนและงบประมาณ และเป็นธนาคารเชิงพาณิชย์มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถสนองนโยบายของรัฐได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะนโยบายที่ธนาคารออมสินเน้นกระจายรายได้สู่ชนบทมากขึ้น ในการบริหารนั้น "คน" หรือ "มนุษย์" (man) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะคนเป็นผู้ซึ่งปัจจัยในการบริหารอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงิน (money) วัสดุ (material) และวิธีการจัดการ²⁵ (management) ในทางการเมืองก็เช่นเดียวกัน อานาจการเมือง ซึ่งเกิดจากสัญญาประชาคมจะขยายออกไปได้ก็แต่เท่าที่จำเป็นต่อ

²¹ชาอุทัย อตมศิริกุล, บทบาทรัฐวิสาหกิจในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ : สถานะในปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2529), หน้า 34.

²²เรื่องเดียวกัน.

²³เฉลิมพล ศรีหงษ์, การบริหารรัฐวิสาหกิจ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531), หน้า 110.

²⁴ตีรณ พงศ์มณฑิณี, ทิศทางการปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 1990 (กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 265.

²⁵สมาน รังสิโยภักดิ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน จำกัด, 2531), หน้า 1.

จุดมุ่งหมายของสังคม มนุษย์เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมก็เพื่อสร้างหลักประกันให้กับความอยู่ดีมีสุขของบุคคล รวมตลอดถึงการธำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สิน²⁶ ไฮน์ ยูเลา (Heinz Eulau) นักรัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึงแก่นของการศึกษารัฐศาสตร์ ในหนังสือ The Behavioral Persuasion in Politics ไว้ว่า รากฐาน(ของรัฐศาสตร์) คือ ตัวมนุษย์ ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าการกล่าวถึงการเมืองการปกครองของมนุษย์จะมีความหมายใด ๆ ได้ หากปราศจากการกล่าวถึงซึ่งความเชื่อ การกระทำ และค่านิยม มนุษย์เป็นผู้สร้างชาติสร้างอาณาจักร สรรค์สร้างประเพณีและสถาบัน คิดค้นสัญลักษณ์และระเบียบข้อบังคับ ก่อสงคราม บัญญัติ และสร้างสันติภาพ ในทางรัฐศาสตร์คือการศึกษาวาทาไมมนุษย์จึงคิดสร้างสรรค์ การปกครองของมนุษย์ขึ้นมา มนุษย์ตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกนโยบายสาธารณะกันอย่างไรและทำไมจึงตัดสินใจเช่นนั้น และการเมืองหมายถึงสภาพการณ์และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ในเมื่อสิ่งที่เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในทางรัฐศาสตร์ คือ ตัวมนุษย์²⁷ เราจึงต้องให้ความสนใจในเรื่องของมนุษย์มากกว่าสิ่งใด ๆ และที่สำคัญคือ เราจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเพื่อมนุษย์โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น รากฐานที่สำคัญทั้งปวงของการศึกษาทางรัฐศาสตร์จึงอยู่ที่ตัวมนุษย์ มนุษย์ได้พัฒนาตัวเองในด้านการเมือง การปกครองที่เป็นระบบ และมีเหตุผลมาเป็นเวลานานแล้ว แต่การเมืองการปกครองก็ยังเป็นเรื่องอันตรายอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ กล่าวคือเป็นทั้งกิจกรรมที่มนุษย์จะทำความดีบาเพ็ญคุณประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ได้ หรืออาจทำความชั่ว ก่ออันตรายให้กับตัวเองและผู้อื่นอย่างใหญ่หลวงได้เช่นกัน²⁸

²⁶ พงศ์เพ็ญ สกุนตารักษ์, ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่ (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2536), หน้า 55.

²⁷ Heinz Eulau, The Behavioral Persuasion in Politics (New York: Random House, 1963), p. 3.

²⁸ Bertrand de Jouvenel, "On the Nature of Political Science," The Pure Theory of Politics (New Haven : Yale University Press, 1963), pp. 29-40.

ฉะนั้น จากจุดนี้สามารถที่จะตั้งคำถามเกี่ยวกับพนักงานธนาคารออมสินได้ว่า บุคคลเหล่านี้มีความตระหนักทางการเมืองอย่างไร มีแบบแผนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร และที่สำคัญ คือ ลักษณะความนึกคิดและแบบแผนทางการเมืองของบุคคลเหล่านี้ เกี่ยวข้องต่อประสิทธิภาพในการทำงาน (job efficiency) อย่างไรหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ดังต่อไปนี้

1. พนักงานธนาคารออมสิน ในฐานะที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความตระหนักทางการเมืองในลักษณะใด มีรูปแบบการเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะใด และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของพนักงานธนาคารออมสินมากน้อยเพียงใด
2. คุณลักษณะว่าด้วยความตระหนักทางการเมือง รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และประสิทธิภาพในงาน ดังกล่าวข้างต้น มีความเกี่ยวพันกันในลักษณะใด

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้จะใช้กรอบความคิดทางทฤษฎี 3 เรื่อง คือ

1. ความตระหนักทางการเมือง (political awareness)
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation)
3. ประสิทธิภาพในงาน (job efficiency) ด้านบริการ โดยเฉพาะกรอบความคิดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบริการลูกค้าของธนาคารออมสิน

แนวความคิดทั้งสามประการนี้จะใช้เป็นกรอบในการวิจัย นับตั้งแต่การออกแบบวิธีการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนถึงการตีความหมายของข้อมูลในด้านต่าง ๆ รายละเอียดของแนวความคิดทั้ง 3 ประการนี้จะกล่าวไว้ในบทที่ 2

สมมติฐานของการวิจัย

จากกรอบความคิดทางทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น การวิจัยเรื่องนี้มีสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. พนักงานธนาคารออมสิน ในฐานะที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความตระหนักทางการเมืองในระดับสูง และมีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย
2. พนักงานธนาคารออมสิน ที่มีความตระหนักทางการเมืองและมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่สูงด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาพนักงานธนาคารออมสินสาขา ในสังกัดภาค 1 ที่ได้เข้าร่วมใน "โครงการบริการเยี่ยมบ้าน" จำนวน 532 คน 42 สาขา ตามรายละเอียดในตารางที่ 1.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานของการวิจัย

จากกรอบความคิดทางทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น การวิจัยเรื่องนี้มีสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. พนักงานธนาคารออมสิน ในฐานะที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความตระหนักทางการเมืองในระดับสูง และมีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย
2. พนักงานธนาคารออมสิน ที่มีความตระหนักทางการเมืองและมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่สูงด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาพนักงานธนาคารออมสินสาขา ในสังกัดภาค 1 ที่ได้เข้าร่วมใน "โครงการบริการเยี่ยมบ้าน" จำนวน 532 คน 42 สาขา ตามรายละเอียดในตารางที่ 1.1

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.1 พนักงานธนาคารออมสินในโครงการบริการเยี่ยมบ้านเจ้าหน้าที่งานการศึกษาวิจัย

	สาขา	คน
1	คลองจั่น	15
2	คลองตัน	9
3	คลองหลวง	11
4	แคหลาย	11
5	จรเข้บัว	8
6	จรัลสนิทวงศ์	14
7	เจริญนคร	11
8	เจริญพาคนี่	10
9	ดอนเมือง	14
10	ดาวคะนอง	8
11	ตลาดพลู	15
12	ตลิ่งชัน	10
13	ท่าพระ	10
14	นนทบุรี	21
15	นนทบุรี (ภาคค่ำ)	10
16	บางกรวย	10
17	บางแค	21
18	บางนา	14
19	บางบัวทอง	10
20	บางพลัด	16
21	บางใหญ่	10
22	ปทุมธานี	16
23	ประชาชื่น	13
24	ปากเกร็ด	15

ตารางที่ 1.1 พนักงานธนาคารออมสินในโครงการบริการเยี่ยมบ้านเจ้าหน้าที่งานการศึกษาวิจัย (ต่อ)

	สาขา	คน
25	พงษ์เพชร	8
26	มีนบุรี	14
27	รังสิต	13
28	รามคำแหง	19
29	รามคำแหง 2	11
30	ราษฎร์บูรณะ	14
31	ลาดกระบัง	16
32	ลาดหลุมแก้ว	9
33	ลำลูกกา	9
34	วงเวียนใหญ่	21
25	วงเวียนใหญ่ (ภาคค่ำ)	10
36	วัดเทพ	12
37	ศิริราช	18
38	ศิริราช (ภาคค่ำ)	8
39	สมเด็จพระยา	10
40	สะพานใหม่	14
41	หนองจอก	16
42	หัวหมาก	8
รวม	42	532

ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ก็มีข้อจำกัดในตัวเองหลายประการด้วยกันคือ

1. การประเมินผลคะแนนส่วนของ "สาขาเปี่ยมน้ำใจ" หรือ ประสิทธิภาพในงาน กระทำในลักษณะคะแนนรวมของทั้งสาขา ส่วนคะแนนด้านความตระหนักทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นคะแนนของพนักงานฯ แต่ละคน (individual) ซึ่งในแต่ละหน่วยงาน มักจะประกอบด้วยคนที่ทำงานดีและไม่ดี จึงอาจไม่ยุติธรรมสำหรับคนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง นอกจากนี้ พนักงานสาขาบางคนอาจย้ายหน่วยงาน ทำให้การศึกษามีความคลาดเคลื่อนได้
2. พฤติกรรมพนักงานซึ่งเป็นมนุษย์มีลักษณะซับซ้อน พฤติกรรมบางอย่างที่สังเกตได้ อาจจะไม่ใช่พฤติกรรมที่แท้จริงอาจเป็นการเสแสร้ง เพราะแต่ละสาขาต่างก็ทราบข่าวทางธนาคารฯ ได้จัดให้มีการจัดระเบียบน้ำใจ และได้จัดประกวด "สาขาเปี่ยมน้ำใจ" ขึ้น
3. ข้อมูลที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ อาจใช้ได้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งที่จำกัด หรืออาจใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย เพราะสภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ไม่ได้อยู่ในภาวะที่หยุดนิ่ง (static) หรือคงที่ แต่มีความพลวัต (dynamic) เปลี่ยนแปลงอยู่แทบตลอดเวลา และค่อนข้างรวดเร็ว ทำให้การศึกษปรากฏการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ขาดความสมบูรณ์
4. การกรอกแบบสอบถาม อาจมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ในการนี้ได้พยายามเลือกสรรเฉพาะแบบสอบถามที่มีมีความสมบูรณ์สูงสุด และได้คัดแบบสอบถามบางส่วน ที่ไม่แน่ใจในความถูกต้องสมบูรณ์ออกไป

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (survey research) เป็นหลัก โดยเน้นการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลตามกรอบความคิดในการวิจัย และตามตัวแปรที่ปรากฏในสมมุติฐานของการวิจัย เช่น ภูมิหลัง ความตระหนักทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานธนาคารออมสิน นอกจากนี้ยังใช้ "แบบประเมินผล" สาขาเปี่ยมน้ำใจ" ซึ่งเป็นแบบสังเกตการณ์ของธนาคารออมสิน เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในแต่ละสาขา และนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของวิธีวิทยาการวิจัยปรากฏในบทที่ 3

นิยามศัพท์สำคัญ

ศัพท์สำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ตัวแปรหลักในสมมุติฐานของการวิจัย ได้แก่ ปัจจัยภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ความตระหนักทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และประสิทธิภาพในงาน ตัวแปรเหล่านี้มีความหมายโดยสังเขปดังต่อไปนี้ (รายละเอียดครบถ้วนที่ 2)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม (socio-economic factor) หมายถึง สถานภาพของบุคคลที่จำแนกตาม เพศ (เพศชายและเพศหญิง) อายุระดับการศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก) ระดับตำแหน่ง (ซี 1 ถึง ซี 10) อายุงาน นับเป็นจำนวนปีที่ทำงานมา เศษของปีไม่นับ สถานภาพการสมรส (โสด แต่งงาน หม้าย หย่า) จำนวนบุตร นับตามจำนวนจริง และสถานะทางเศรษฐกิจ พิจารณาจากอัตราเงินเดือนที่ได้รับ

ความตระหนักทางการเมือง

ความตระหนักทางการเมือง หมายถึง การมีความรู้สึก การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชน จัดทำขึ้นเพื่อเข้าไปมีอิทธิพล (influence) เหนือการตัดสินใจ (decision making) ของรัฐ ทั้งนี้รวมถึงการเลือกตั้ง การวิ่งเต้น การติดต่อเพื่อขอสิทธิพิเศษ และการกระทำเบี่ยงเบี่ยงและใช้ความรุนแรง หรือเป็นกิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตัวเองที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายของรัฐ

ประสิทธิภาพในงาน

ประสิทธิภาพในงาน หมายถึง ความสามารถที่ทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จ การให้บริการที่ประทับใจ (impress) แก่ลูกค้า ประชาชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะอำนวยความสะดวกดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบถึงระดับความตระหนักทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และประสิทธิภาพในงานของพนักงานธนาคารออมสิน ว่ามีมากน้อยเพียงใด และในฐานะที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเหล่านี้มีสถานภาพแห่งความเป็นพลเมืองดีของประเทศในลักษณะใด
2. ทำให้ทราบถึงความเกี่ยวพันระหว่างความรู้สึกทางการเมืองพฤติกรรมทางการเมือง และการปฏิบัติหน้าที่ในงาน ว่าเกี่ยวข้องกันในลักษณะใด
3. ความรู้ทั้ง 2 ประการข้างต้น จะเป็นประโยชน์อย่างสำคัญ สำหรับการนำมาใช้พิจารณาประกอบนโยบาย และโครงการพัฒนาพนักงาน ของธนาคารออมสิน และการพัฒนาประสิทธิภาพความเป็นพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตยของไทยด้วย

การนำเสนอผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์อันเป็นการรายงานผลการวิจัยเรื่องนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน คือ

บทที่ 1 เสนอสภาพปัญหา ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบความคิดในการวิจัยโดยย่อ สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีการวิจัยโดยย่อ และนิยามศัพท์สำคัญ

บทที่ 2 เสนอรายละเอียดของแนวความคิดสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวความคิดเรื่อง (1) ความตระหนักทางการเมือง (2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง และ (3) ประสิทธิภาพในงาน รวมทั้งสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่ละเรื่อง และความเกี่ยวพันกันของปัจจัยทั้ง 3 นี้

บทที่ 3 เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนของการวิจัย อาทิ ประชากรวิจัย การเลือกตัวอย่าง เครื่องมือวัด ความเที่ยงและความตรงของเครื่องมือวัด การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การให้ความหมายของผลการวิจัย เป็นต้น

บทที่ 4 เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์โดยลำดับดังนี้

1. ระดับความตระหนักทางการเมือง
2. ระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
3. ประสิทธิภาพในงาน
4. ความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 3 ข้างต้น ทั้งในภาพรวมและความผันแปรที่เป็น

ไปตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และปัจจัยการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่แตกต่างกัน ของพนักงานธนาคารออมสิน

บทที่ 5 บทสุดท้าย เสนอสรุปผลของการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยทั้งทางทฤษฎี และกรณีศึกษา (พนักงานธนาคารออมสิน) และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ทั้งงานทางทฤษฎี และประยุกต์การ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย